

BYG's vejledende bruttoavancetillæg til brug for regningsarbejde

Journal nr.2: 8032-840/Industri, lsp

Rådsmøde den 29. marts 2000

Resumé

1. Byggeriets Arbejdsgivere BYG har ved brev af 30. juni 1998 anmeldt BYG's vedtagelse af vejledende regler for regningsarbejde, der udføres som selvstændig entreprise, for medlemmer af Byggeriets arbejdsgivere.

2. BYG ansøger om ikke-indgreb i medfør af konkurrenceloven § 9, subsidiært om en individuel fritagelse efter konkurrenceloven § 8, stk. 1, såfremt en erklæring om ikke-indgreb ikke kan meddeles.

3. BYG har i ansøgningen anført, at reglerne finder anvendelse som vejledning for byggesagens parter: entreprenøren kan se, hvad han med rimelighed kan forlange i betaling for regningsarbejde, og bygherren kan se, hvad han med rimelighed skal betale og, hvad forskellige ydelser dækker over.

4. BYG er branche- og arbejdsgiverorganisation for murer- og entreprenørvirksomhed, malervirksomhed samt fremstillingsvirksomheder med tilknytning til byggeriet. BYG havde pr. 1. januar 1998 4350 medlemmer.

5. De vejledende regler indeholder detaljerede forskrifter for beregning af prisen på regningsarbejde, idet der til dækning af bruttoavancen er anført procentvise tillæg til lønomkostninger, materialeudgifter og andre direkte omkostninger.

6. Spørgsmålet er om den vejledning, der foreligger fra BYG, i form af regler for regningsarbejde, er i strid med konkurrenceloven, eller om den ligger inden for rammerne af, hvad der er en lovlig opgave for en brancheforening.

7. Efter Konkurrencestyrelsens opfattelse er BYG's regler for regningsarbejde i strid med konkurrenceloven § 6 stk. 1, jf. stk. 3, hvorfor en erklæring om ikke-indgreb i medfør af konkurrenceloven § 9, ikke kan udstedes.

8. I vurderingen er der lagt vægt på, at den i de vejledende regler for regningsarbejde indeholdte normering af avance og generelle omkostninger, begrænser konkurrencen mellem BYG's medlemmer.

9. Hvad angår spørgsmålet om en individuel fritagelse i medfør af konkurrenceloven § 8, stk. 1 er Konkurrencestyrelsen af den opfattelse, at det ikke er tilstrækkeligt godtgjort, at de fire betingelser er opfyldt, hvorfor der ikke er grundlag for fritagelse fra forbudet i konkurrenceloven § 6, stk. 1.

Beslutning

10. Det meddeles BYG, at Konkurrencerådet finder, at vedtagelsen af regler for regningsarbejde er i strid med konkurrenceloven § 6 stk. 1, jf. stk. 3, hvorfor en erklæring om ikke-indgreb i medfør af konkurrenceloven § 9, ikke kan udstedes.

11. Der er herved lagt vægt på, at det anførte bruttoavancetillæg medfører en tendens til uniformering af medlemmernes kalkulationsadfærd. Den i de vejledende regler for regningsarbejde indeholdte normering af avance og generelle omkostninger begrænser

konkurrencen mellem BYG's medlemmer. Herved hæmmes en effektivitetsbetinget strukturudvikling, hvor markedsprisen bestemmes af de mest effektive virksomheder, idet de virksomheder, der har de laveste omkostninger, har mindre incitament til at sænke deres priser (regningsbeløb)

12. Hvad angår spørgsmålet om en individuel fritagelse i medfør af konkurrenceloven § 8, stk. 1, er det ikke tilstrækkeligt godtgjort, at de fire betingelser er opfyldt, hvorfor der ikke er grundlag for fritagelse fra forbudet i konkurrenceloven § 6, stk. 1.

13. Der meddeles, i medfør af konkurrenceloven § 6, stk. 4., jf. § 16, stk. 1, nr. 1, BYG påbud om senest den 30. juni 2000 at ophæve vedtagelsen af de vejledende regler for regningsarbejde.

Sagsfremstilling

Sagens anledning

14. BYG har ved brev af 30.06.98 anmeldt vedtagelse af vejledende regler for regningsarbejde for medlemmer af Byggeriets arbejdsgivere.

15. BYG ansøger om ikke-indgreb i medfør af konkurrenceloven § 9, subsidiært om en individuel fritagelse efter konkurrenceloven § 8, stk. 1, såfremt en erklæring om ikke-indgreb ikke kan meddeles.

Foreningen

16. BYG er branche- og arbejdsgiverorganisation for murer- og entreprenørvirksomheder, malervirksomheder samt fremstillingsvirksomheder med tilknytning til byggeriet. BYG blev etableret i 1991 gennem en sammenslutning af en række brancheorganisationer, og det er BYG's formål at varetage overenskomstmæssige, arbejdsmarkedspolitiske, erhvervspolitiske og servicemæssige opgaver for medlemmerne.

17. BYG driver desuden erhvervsvirksomhed i form af datterselskaberne Ejendomsaktieselskabet Kejsergade, som ejer og driver bygningen for foreningens hovedkontor og BYG Service ApS, som er et investeringsselskab. BYG Service ApS består af 3 datterselskaber; BYG forsikringservice A/S, BYG Beregnerselskaber ApS og BYG Erhverv A/S.

18. BYG havde pr. 1. januar 1998 4.350 medlemmer og er en af de største arbejdsgiverforeninger under DA målt på antallet af medlemmer. Af oversigten ses BYG's organisatoriske tilknytning i DA

19. De 5 grupper fordeler sig på 16 arbejdsgiverorganisationer, hvori bl.a. Dansk Industri og Danske Entreprenører indgår med henholdsvis 5.800 og 1000 medlemsvirksomheder.

20. BYG's medlemmers fordeling på fagsektioner fremgår af nedenstående tabel.

Medlemsfordeling på fagsektioner i procent, 1998

Træsektionen	50
Murer og entreprenørsektionen	40
Maling og overfladebehandlingssektionen	4

Industrisektionen ¹	6
--------------------------------	---

Note 1 Dækker over varefremstillende eller industrielt orienterede virksomheder, som f.eks. vinduesproducenter.

21. Som medlem af BYG er man samtidig medlem af en lokalforening, og kan bruge BYG's regionale servicekontorer i det daglige. Disse kontorer yder en generel service i spørgsmål om overenskomstmæssige forhold, arejds miljømæssige forhold, faglig rådgivning m.m..

22. I en normtalsundersøgelse af BYG's medlemmer fremgår, at den gennemsnitlige nettoomsætning i 1998 var på 12 mio. kr. BYG har ikke oplyst, hvor stor en markedsandel medlemsvirksomhederne har, men udtaler, at medlemmerne tilsammen har en væsentlig andel af byggeriet i Danmark.

23. Konkurrencestyrelsen har skønnet, at den samlede brancheomsætning på de berørte fagområder er på knap 30.000 mio. kr.. Ud fra den generelle erhvervstatistik kan beregnes, at den gennemsnitlige omsætning pr. virksomhed udgør omkring 2 mio. kr., og at der i gennemsnit er ansat 3-4 personer pr. virksomhed. Samlet omsætning, antal virksomheder og medlemmer af BYG på de berørte områder, fremgår af nedenstående tabel.

Medlemmer af BYG fordelt på de relevante fagområder i mio. kr.

Fagområde	Omsætning	Antal virksomheder	Heraf medlemmer af BYG	1 % af virksomheder
Murer	7.400	3249	1740	54
Tømrer/snedker	17.000	6718	2175	32
Maler	5.400.	3490	174	5
Ialt	29.800	13457	4089 ¹	30

Kilde: Generel erhvervsstatistik og handel, 1998: 11, Regnskabsstatistik, tabel 4.

Medlemsliste fra BYG

Note 1. De resterende antal medlemmer op til de 4350 dækker over industrisektionen i BYG.

24. Medlemsvirksomhederne i BYG har således en samlet andel af virksomhederne på de berørte områder på ca. 30 procent. Det bemærkes, at det navnlig er inden for murerfaget og til dels tømrer/snedkerfaget, at en stor andel af virksomhederne er medlemmer af BYG.

25. I opgørelsen er der ikke taget højde for, om der måtte være forskelle i størrelsen af de virksomheder, der er eller ikke er medlemmer i BYG, idet der ikke foreligger oplysninger herom. Det må dog antages, at de opgjorte markedsandele undervurderer BYG's andel af de pågældende fagområder, idet det af en normtalsundersøgelse af BYG's medlemmer fremgår, at den gennemsnitlige omsætning i 1998 var på 12 mio. kr. BYG's medlemsvirksomheder er således, ifølge normtalsundersøgelsen, større end gennemsnittet af alle virksomheder på området, hvor den gennemsnitlige omsætning, som nævnt, andrager omkring 2 mio. kr.

Det relevante marked

Produkt markedet

26. Ifølge BYG's vedtagelse er de anførte vejledende procentsatser til dækning af bruttoavancen umiddelbart gældende for regningsarbejde, som udføres i selvstændig entreprise. Eksistensen af reglerne har dog betydning for alt regningsarbejde indenfor bygge- og anlægsområdet, hvorfor det relevante produktmarked afgrænses til bygge- og anlægsmarkedet.

Det geografiske marked

27. Anmelder har anført, at reglerne omfatter selvstændig virksomheder i Danmark, udført i regning.

28. Det geografiske marked fastlægges til Danmark.

Anvendelsen af regningsreglerne på det relevante marked

29. Anmelder anfører, at der ikke findes opgørelser over hvor stor en del, der er regningsarbejde efter de vejledende regler, men vurderet ud fra antal af henvendelser om vejledningen mener anmelder, at anvendelsen er begrænset.

Regler for regningsarbejde

30. BYG's regler for regningsarbejde er vejledende regler for BYG's medlemmer i forbindelse med udførelse af almindelige bygge- og anlægsarbejder - husbygningsarbejde, bygningsforbedring og kloakarbejder m.m..

31. Til dækning af entreprenørens/håndværksmesterens omkostninger til indirekte omkostninger og nettoavance er der i reglerne fastsat følgende vejledende tillæg til løn, rejse- og opholdsudgifter, materialer, forbrugsgods m.m.

Arbejds løn <ul style="list-style-type: none"> • Af første 50.000 kr. • For følgende 125.000 kr. • For følgende 1.500.000 kr. • For beløb derudover 	40 % 24 % 22 % 20 %
Rejse- og opholdsudgifter	10 %
Underentrepriser	6-8 %
Materialer, forbrugsgods osv. <ul style="list-style-type: none"> • Af første 10.000 kr. • Af næste 50.000 kr. • For beløb derudover 	20 % 15 % 10%

32. Arbejds løn omfatter grundløn samt overenskomst- og lovbestemte tillæg.

33. Underentrepriser er den del af arbejdet, der på en naturlig måde udskilles som en særlig entreprise, der overtages af en underentreprenør.

34. Med hensyn til indholdet af materialer, forbrugsgods osv. henvises der til bilag for en nærmere

beskrivelse af disse.

35. For det tillæg håndværksmesteren/entreprenøren modtager, afholdes alle omkostninger til ledelse og administration, mindre udgifter til materiel, erhvervsansvarsforsikring m.m. samt avance.

Vurdering

36. Medlemsvirksomhederne i BYG driver erhvervsvirksomhed. BYG's vedtagelse har betydning for konkurrenceforholdene mellem BYG's medlemmer, hvorved vedtagelsen er omfattet af konkurrenceloven, jf. § 2, stk. 1.

37. BYG's vedtagelse af vejledende regler for regningsarbejde er indgået før den 1. januar 1998 og anmeldt inden den 1. juli 1998, hvorfor den er omfattet af overgangsbestemmelsen i konkurrenceloven § 27, stk. 4.

38. Vedtagelsen er ikke omfattet af § 7 i konkurrenceloven, da BYG's medlemsvirksomheder tilsammen har en markedsandel på over 10 procent og en omsætning på over 1 mia. kr., jf. punkt 23-25.

39. Konkurrencerådet skal tage stilling til, om BYG's vedtagelse af vejledende regler for regningsarbejde har konkurrencebegrænsende virkninger, som er omfattet af konkurrenceloven § 6, stk. 1. Hvis dette måtte være tilfældet skal rådet tage stilling til, om der i givet fald kan meddeles individuel fritagelse efter konkurrenceloven § 8, stk. 1. I tilfælde af at vedtagelsen ikke er omfattet af forbudet i konkurrenceloven § 6, stk. 1., kan der gives en erklæring om ikke-indgreb i medfør af konkurrenceloven § 9, stk. 1.

Konkurrenceloven § 6

Anmelders synspunkt

40. Vedtagelsen af de vejledende regler for regningsarbejde anses, ifølge anmelder, ikke at indeholde konkurrencebegrænsninger som nævnt i konkurrenceloven § 6. Reglerne kan, både fra bygherren og entreprenøren/håndværksmesteren, betragtes som en form for checklister og et rimeligt udgangspunkt for fastsættelse af konkrete afregningsprincipper. Reglerne letter byrderne ved indgåelse af kontrakter om udførelse af regningsarbejde.

41. Anmelder påpeger, at ingen af bestemmelserne begrænser medlemmernes eller bygherrens frihed til at træffe selvstændige, kommercielle beslutninger. Der er alene tale om vejledende regler, som desuden rummer et betydeligt spænd i procentsatserne. Der er tale om en vejledning af begge byggesagens parter; entreprenøren kan se, hvad han med rimelighed kan forlange i betaling for regningsarbejde, og bygherren kan se, hvad han med rimelighed skal betale og, hvad forskellige ydelser dækker over. Dette skulle, efter anmelders opfattelse, skabe en rimelig åbenhed om prisberegningen, og hvilke ydelser en given pris og avance skal dække.

Styrelsens vurdering

42. For at en vedtagelse kan få en ikke-indgrebserklæring efter § 9, må aftalen ikke være omfattet af forbudet i konkurrenceloven § 6, stk. 1.

43. I Kommissionens beslutning i Fenex-sagen fremgår det i afsnit 60-62: *60: Det er helt normalt, at en faglig organisation yder sine medlemmer administrativ bistand, men denne må ikke hverken direkte eller indirekte påvirke den frie konkurrence, bl.a. i form af udarbejdelse af tariffer, der finder anvendelse for alle virksomheder uanset deres kostprisstruktur.*

44. *61: En faglig organisations udsendelse af vejledende tariffer er en opfordring til*

virksomhederne til at justere deres takster derefter, uden hensyntagen til deres kostpriser. En sådan metode indebære, at de virksomheder, der har de laveste kostpriser, undlader at sænke deres priser, og det giver således en kunstig fordel for de virksomheder, der har den dårligste styring af deres produktionsomkostninger.

45. 62: *En sådan risiko er derimod ikke nødvendigvis forbundet med udsendelse af oplysninger, der kan hjælpe virksomhederne med at beregne deres egne kostprisstrukturer, således at de selv kan fastsætte deres salgspriser.*

46. Ved Konkurrencerådets behandling den af 16. december 1998 af sagen "Aftaler om anvendelse af autotaks" blev det afgjort, at aftaler og brancheforeningsvedtagelser, som indebar normering af autoværkstedernes timepriser var i strid med konkurrenceloven § 6.

47. I BYG's vejledende regler for regningsarbejde er der detaljerede forskrifter for beregning af prisen på regningsarbejde.

48. Til dækning af avance og generelle omkostninger, såsom afskrivninger og drift af maskiner, udgifter til kontorhold og drift af værksted, er der i reglerne anført specifikke procentvise tillæg til arbejds løn, materialeudgift og regninger for underentreprenører.

49. Ved indregning af disse tillæg kan den enkelte håndværksmester/entreprenør beregne sin samlede mestertimepris ved udførsel af regningsarbejde.

50. Den i de vejledende regler for regningsarbejde indeholdte normering af avance og generelle omkostninger begrænser konkurrencen mellem BYG's medlemmer. Herved hæmmes en effektivitetsbetinget strukturudvikling, hvor markedsprisen bestemmes af de mest effektive virksomheder, idet de virksomheder, der har de laveste omkostninger, har mindre incitament til at sænke deres priser (regningsbeløb).

51. De anførte omkostnings- og avancetillæg medfører incitament til, at medlemmerne uniformerer deres kalkulationsadfærd, idet den enkelte virksomhed - i stedet for at fastsætte regningsprisen ud fra egne omkostningsstrukturer og egen vurdering af avance i forhold til konkurrencesituationen - vil være tilbøjelig til at følge den branchekutyme, som opstår af, at reglerne for regningsarbejde indebærer, at alle medlemmer med en vis grad af sikkerhed kan forudsige, hvilken prispolitik deres konkurrenter vil følge.

52. BYG's vejledende regler for regningsarbejde må på denne baggrund vurderes til at være omfattet af konkurrenceloven § 6, stk. 1, og kan derfor ikke meddeles en ikke-indgrebserklæring.

Gruppefritagelse

53. BYG's vejledende regler for regningsarbejde er ikke omfattet af nogen gruppefritagelse.

Konkurrenceloven § 8, stk. 1.

54. For at kunne opnå en individuel fritagelse fra forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, skal det være godtgjort, at samtlige betingelser i lovens § 8, stk. 1, nr. 1- 4, er opfyldt.

Ad. § 8, stk. 1, nr. 1

55. Det er en betingelse for en individuel fritagelse, at reglerne for regningsarbejde bidrager til at fremme effektiviteten i produktionen og omsætningen.

56. Anmelder anfører, at de vejledende regler er overskuelige og giver parterne fuldt overblik over hvilke ydelser, der rummes indenfor de forskellige priser. Bygherren har således mulighed for at

vurdere, hvilke ydelser han modtager og få et overblik over disse, inden aftalen indgås.

57. Dette meget generelle synspunkt sandsynliggør ikke, at der er en effektivitetsgevinst, som opvejer den konkurrencebegrænsende effekt, der følger af den uniformering af bruttoavancen, som BYG's vejledende regler for regningsarbejde muliggør.

58. Betingelserne i § 8, stk. 1, nr. 1 er derfor ikke opfyldt.

Ad. § 8, stk. 1, nr. 2

59. Det er en betingelse, at en rimelig del af den fordel, der er ved at tillade konkurrencebegrænsningen, tilfalder aftagerne.

60. Brug af de vejledende regler vil påvirke den frie konkurrence ved at gøre det muligt for samtlige deltagere med en vis grad af sikkerhed at forudsige, hvilken prispolitik deres konkurrenter vil følge.

61. I sådanne tilfælde vil bygherren derfor ikke få nogen gevinst, ej heller ved indhentning af flere priser.

62. Betingelsen i § 8, stk. 1., nr. 2 er derfor ikke opfyldt.

Ad. § 8, stk. 1, nr. 3

63. Reglerne må ikke pålægge virksomhederne begrænsninger, som ikke er nødvendige for at nå disse mål.

64. Anmelder anfører, at der ikke pålægges virksomhederne nogle begrænsninger. Brugen af reglerne er frivillig for medlemmerne.

65. Under punkt 4.1.2 er anført, at styrelsen må finde, at de kvantitative normeringer af bruttoavancen, som er indeholdt i de vejledende regler for regningsarbejde, indebærer en begrænsning af konkurrencen og effektiviteten. Som ovenfor nævnt finder styrelsen ikke, at det er blevet sandsynliggjort, at bygherrens kendskab til de vejledende regler for regningsarbejde indebærer en effektivitetsgevinst til fordel for bygherren, som opvejer de konkurrencebegrænsende virkninger af vedtagelsen.

66. Spørgsmålet om betingelsen i § 8, stk. 1, nr. 3 er opfyldt er således ikke relevant ved de nuværende regler.

67. Spørgsmålet vil kunne opstå i en anden udformning af reglerne, hvor det kunne sandsynliggøres, at der måtte foreligge nettoeffektivitetsgevinster. Dette kunne muligvis være tilfældet ved en vejledning af medlemmerne, som alene havde karakter af en checkliste, som kan hjælpe virksomhederne med at beregne deres egne omkostninger, således at de selv kan fastsætte deres egne regningspriser.

Ad. § 8, stk. 1, nr. 4

68. Endelig må reglerne ikke give virksomhederne mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af markedet.

69. Anmelder anfører, at andre afregningsformer kan anvendes. Der kan fra bygherrens side indhentes flere priser, og reglerne gør det i den forbindelse lettere at forlange specifikationer, så priser kan sammenlignes.

70. Konkurrencestyrelsen kan konstatere, at reglerne ikke normerer de direkte omkostninger, og at reglerne alene er vejledende. Uanset dette må det - på baggrund af, at BYG's medlemmer indenfor visse håndværksfag har betydelig markedsandel, og den af reglerne afledte tendens til, at medlemmerne uniformerer deres kalkulationsadfærd - antages, at reglerne giver mulighed for, at konkurrencen på en væsentlig del af de pågældende ydelser udelukkes.

71. Betingelsen i § 8, stk. 1, nr. 4 er således næppe opfyldt.